

'ZOUTWINNING ONDER WAD CRUCIAAL'

Vanuit het kantoor van Frisia directeur Durk van Tuinen heb je uitzicht op de Waddenzee en twee gele meetpalen. Deze staan enkele kilometers uit de kust en geven enig idee van de omvang van het gebied waar Frisia Zout de komende dertig jaar zout mag winnen. In totaal gaat het om maximaal 32 miljoen ton. Door uit de diepe ondergrond te winnen zal de bodem na enige jaren dalen. Berekeningen voorspellen dat die daling bij de havenmond van Harlingen, en daarmee ook het bedrijfsterrein van Frisia, maximaal 2 centimeter bedraagt.

RUMOERIGE BEGINFASE

De geschiedenis van Frisia Zout gaat al een kwart eeuw terug. In 1995 ontstond het bedrijf als Harlinger Zoutfabriek Frima uit een particulier initiatief van Geert Talman. In 2000 gaat Frima als Frisia verder. Het bedrijf wordt dan overgenomen door ESCO dat zelf weer een dochter is van Kali und Salz.

25 jaar na de start heeft Frisia 120 werknemers in vaste dienst en biedt het bedrijf indirect werkgelegenheid aan nog eens een zelfde aantal mensen.

Frima wint het eerste zout in Noordwest-Friesland onder andere bij de dorpen Wijnaldum, Sexbierum, Tzummarum en Oosterbierum. In die dorpen ontstaat in het begin van de

nieuwe eeuw nogal wat rumoer, omdat de bodem er veel sneller daalt dan gedacht. Het haalt de landelijke media en Trouw kopt in maart 2004 zelfs 'Wanhoop rond Friese zoutwinning'.

NIET MEER MET DE RUG NAAR DE SAMENLEVING

'Frima, de voorganger van Frisia, stond met de rug naar de samenleving', zegt Van Tuinen. 'De bodemdaling verliep in het gebied heel anders dan gedacht en daarmee hadden we het niet onder controle. Wij, maar ook officiële instanties als het Ministerie van Economische Zaken en het Staatstoezicht op de Mijnen, bagatelliseerden de zorgen van de mensen in de regio en dat gaf een vertrouwensbreuk.'

Volgens Van Tuinen heeft Frisia Zout haar lessen uit het verleden geleerd. 'We realiseerden ons dat we anders met onze omgeving om moesten gaan wanneer we hier nog 30 jaar vooruit wilden.' Wanneer in diezelfde tijd ook ESCO – het moederbedrijf van Frisia – vraagt waar het Harlinger bedrijf over 30 jaar grondstoffen denkt te kunnen winnen, komt de Waddenzee in beeld.

Tussen de eerste plannen daarvoor en de daadwerkelijke winning begin september, zaten vele jaren. Tijd die nodig was om alle benodigde vergunningen te verkrijgen.

Een van de ijkpunten in dit proces is de pkb Waddenzee (2007) die stelt dat het kabinet - met uitzondering van gas - voor 'nieuwe opsporing en winning van overige diepe delfstoffen onder de Waddenzee [...] geen vergunningen verleent, totdat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel meer bestaat dat er geen schadelijke gevolgen zijn voor de natuur- en landschapswaarden van de Waddenzee.'

OPENING VAN ZAKEN

Voor Frisia is het dan zaak er voor te zorgen dat de deur niet definitief in het slot valt. Het bedrijf dient zijn zienswijze in, waarbij het betoogt dat zoutwinning zonder schade mogelijk is. Wanneer het Ministerie van Economische Zaken de zienswijze honoreert vraagt minister Maria van der Hoeven Frisia niet direct een concessie aan te vragen, maar eerst een Milieueffectrapportage uit te voeren. Zo gebeurt het ook.

Van Tuinen: 'Wij hebben in dat

voortraject heel veel geïnvesteerd. We kozen er nu voor steeds andere partijen om tafel te hebben en opening van zaken te geven. Ieder kwartaal nodigden we 'groene wetenschappers' uit om onze onderzoeksgegevens met hen te delen en van hen te horen wat zij er van dachten.

Toen de Milieueffectrapportage was afgerond hebben we ook beloofd hen jaarlijks op de hoogte te houden. En dat doen we ook. Ieder jaar hebben we hier de bijeenkomst met deze groep 'groene wetenschappers'. Daar bespreken we het monitoringplan voor effecten op de natuur van de Waddenzee.'

ZORGEN VOOR DE VEILIGHEID VAN DE STAD

Terwijl Frisia Zout de omslag maakt en haar omgeving wil betrekken bij de plannen en vorderingen om zout onder het wad te winnen, komt vooral door de gaswinning in Groningen delfstofwinning verder in een kwaad daglicht te staan.

Ook in Harlingen leven onder de bevolking zorgen over de winning van zout en gas, en de mogelijke gevolgen die dit op de stad en haar vele monumenten kan hebben. Het leidt tot de oprichting van de Stichting Bescherming Historisch Harlingen (SBHH).

'Frisia heeft last van het Groningen-dossier', stelt Hendriks. 'Wij zijn dan ook dankbaar dat de stichting er is. Ze zijn kritisch, maar stellen zich tegelijkertijd ook constructief op. Ze zijn niet tegen de zoutwinning, maar willen zekerheid dat er niets met de huizen in de stad gebeurt. Wij snappen hun zorg, maar zijn er van

overtuigd dat er met de stad niets gaat gebeuren.'

De gesprekken tussen de stichting en Frisia lopen sinds 2017 en groeien langzaam uit tot een bijzondere samenwerking waarbij ook gemeente Harlingen, Provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân zich aansloten. De vijf sloten onder de naam Pilot Harlingen een samenwerkingsovereenkomst waarin de veiligheid van de stad centraal staat.

Frisia belooft de stichting en andere partners om te winnen met de hand aan de kraan. Wanneer de bodemdaling sneller en/of forser optreedt dan de prognose voorspelt, wordt de kraan dichter of zelfs helemaal dicht gedraaid.

GEEN SCHIJN MEER VAN PARTIJDIGHEID

Of en hoeveel bodemdaling optreedt meet Frisia op het wad bij de twee gele palen in zee. Op verzoek van SBHH worden dit najaar in de stad onder andere ook 11 tiltmeters geplaatst in historische panden. Dit meetnet kan zowel veranderingen in de diepe ondergrond als in hogere lagen registreren.

Om de schijn van partijdigheid te vermijden is het volgens Hendriks aan de stichting om de gegevens

uit te lezen en te interpreteren. Hij waarschuwt de stichting daarbij wel: 'Wees naar de bevolking niet al te stellig alsof je met die meetgegevens plots zeker weet wat er gebeurt en wat de oorzaken zijn. Dat is niet zo. Je zult het publiek duidelijk moeten maken dat de stichting zelf ook moet leren hoe ze die gegevens moet interpreteren.'

Sinds begin september wint Frisia nu zout onder het wad, een cruciaal moment voor het bedrijf. Het leidde tot grote opluchting onder de werknemers. 'Iedereen snapte dat het voortbestaan van Frisia van het succes van de boring afhing', zegt Bart Hendriks. 'De onzekerheid was groot.'

Al lange tijd voert Frisia per schip maandelijks 80.000 ton laagwaardig zout uit Duitsland aan om het in Harlingen tot hoogwaardig zout te verwerken. Een dure, niet rendabele oplossing om het bedrijf draaiend te houden tot de winning onder het wad op gang is gekomen. Hendriks: 'Dat we mochten gaan winnen hebben we met onze mensen gevierd, maar wel sober. De hele dag heeft hier de ijskar van de Harlinger ijssalon Min 12 gestaan. Meer wilden we er ook niet van maken, want het hele traject tot de winning was al zo veel duurder geworden.'

